

ADVANCED SUBSIDIARY (AS)
General Certificate of Education
January 2011

Uimhir Lárionaid

71

Uimhir Iarrthóra

Bitheolaíocht

Aonad Measúnaithe AS 2

ag measúnú

Orgánaigh agus Bithéagsúlacht

[AB121]

DÉ MÁIRT 18 Eanáir, Iarnóin

AM

1 uair 30 nóiméad.

TREOIR D'IARRTHÓIRÍ

Scríobh d'Uimhir Lárionaid agus d'Uimhir Iarrthóra sna spásanna chuige sin ag barr an leathanaigh seo.
Scríobh do fhreagraí sna spásanna chuige sin sa scrúdpháipéar seo.
Freagair **gach ceann** de na **naoi** gceist.
Tá **Grianghraf 2.4** ar fáil duit le húsáid le **Ceist 4** sa pháipéar seo.
Ná scríobh do fhreagraí ar an ghrianghraf seo.

EOLAS D'IARRTHÓIRÍ

Is é 75 an marc iomlán don pháipéar seo.
Tá 60 marc ag dul do Roinn A. Tá 15 mharc ag dul do Roinn B.
Léiríonn figiúirí idir lúibíní ar thaobh na láimhe deise de leathanaigh na marcanna atá ag dul do gach ceist nó do gach cuid de cheist.
Cuirtear i gcuimhne duit go bhfuil gá le Gaeilge mhaith agus léiriú soiléir sna freagraí agat.

Úsáid téarmaíocht chruinn eolaíoch sna freagraí uile.

Ba chóir duit tuairim is **20 nóiméad** a chaitheamh ar Roinn B.

Glactar leis go bhfreagróidh tú Roinn B i bprós leanúnach.

Measúnófar caighdeán na cumarsáide scríofa i **Roinn B** agus beidh 2 mharc ar a mhéad ag dul dó.

Don Scrúdaitheoir amháin

Uimhir Ceiste	Marcanna
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

Marc
Iomlán

Roinn A

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

- 1 Cuirtear síos ar fhungais mar líseatróip agus is trí dhíleá eachtarcheallach a bhíonn siad á gcothú féin.

(a) Mínigh cad chuige a gcuirtear síos ar fhungais mar líseatróip.

_____ [1]

(b) Cuir síos ar an phróiseas de dhíleá eachtarcheallach.

_____ [2]

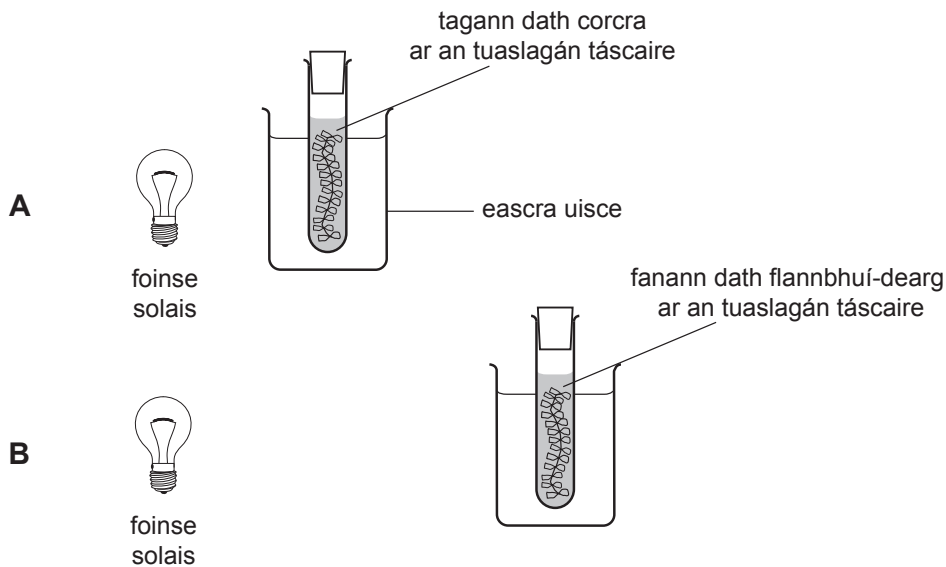
- 2 Cuireadh turgnamh i dtreoir lena fháil amach cén éifeacht a bhíonn ag déine solais ar mhalartú gás trí dhuileasc abhann (fiaile tím). Taispeántar cóiriúchán an turgnaimh sa léaráid seo thíos.

In **A**, cuireadh an lampa i ngar do phromhadán ina raibh duileasc abhann tumtha i dtuaslagán táscaire.

In **B**, cuireadh an lampa níos faide ar shiúl ón phromhadán.

Sa dá chás, bhí dath flannbhuí-dearg ar an táscaire ar dtús. I ndiaidh uair an chloig, breathnaíodh an dath agus rinneadh é a thaifeadadh.

Anseo thíos tá cóiriúchán agus torthaí an turgnaimh.

- (a) Ainmnigh an tuaslagán táscaire a bhí in úsáid agus an gás a bhí ina chúis leis an athrú in **A**.

Tuaslagán táscaire _____

Gás _____ [1]

- (b) Cad chuige, dar leat, ar cuireadh an promhadán a raibh an duileasc abhann ann in eascra uisce?

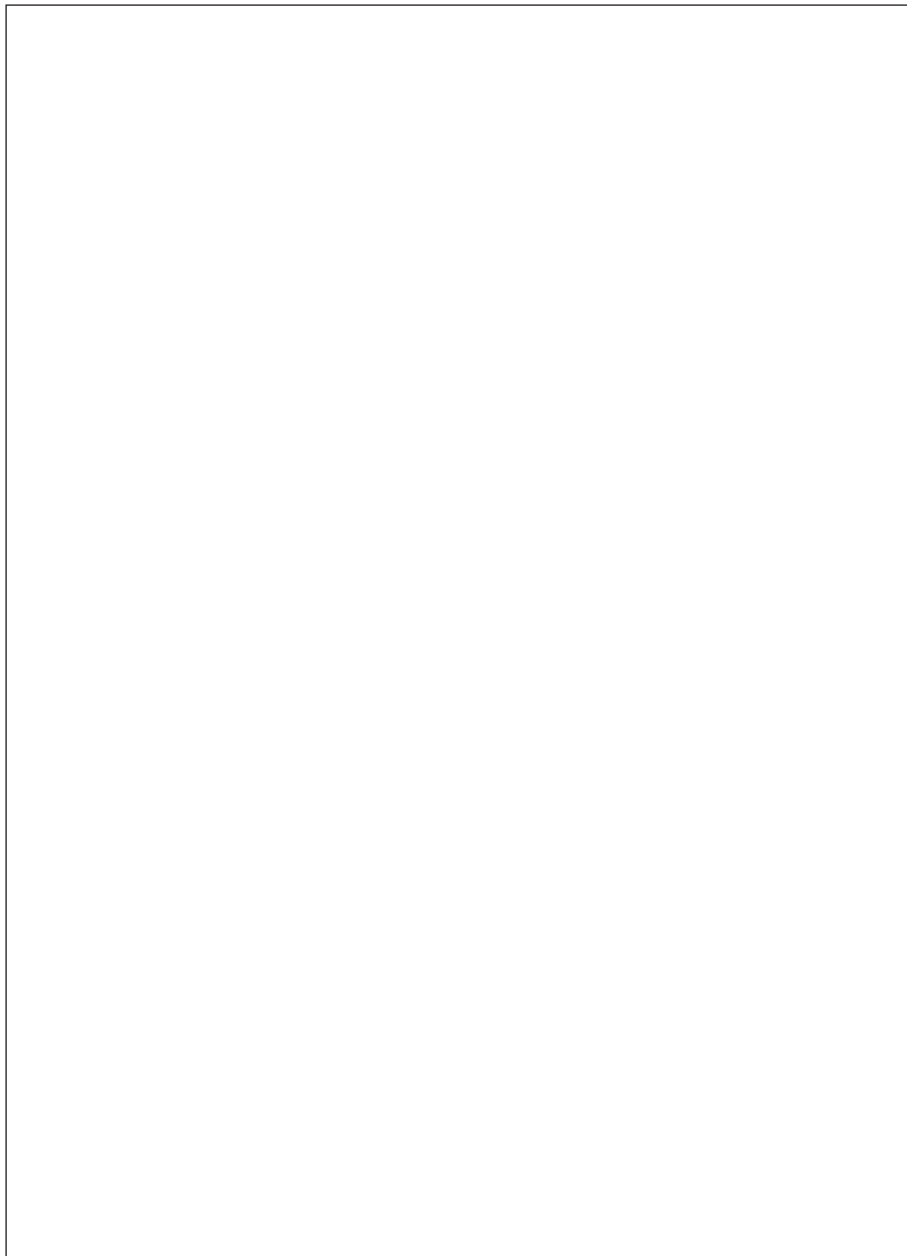
 _____ [1]

- (c) Mínigh cad chuige ar fhan dath flannbhuí-dearg ar an tuaslagán táscaire in **B**.

 _____ [2]

4 Is é atá in **Grianghraf 2.4** fótaimicreagraf de thrasghearradh trí dhuilleog fhraoigh (géineas *Erica*). Is xéirifít é fraoch.

- (a) Sa spás thíos, tarraing blocléaráid leis na cisil fhíocháin sa duilleog a thaispeáint mar a thaispeántar sa ghrianghraf iad. Lipéadaigh na cisil fhíocháin.

[5]

- (b) I gcás gach ceann de na gnéithe xéirifíte seo a leanas sa dhuilleog fhraoigh, mínigh an dóigh a gcuireann siad teorainn eile le caillteanas uisce.

An cúitineach tiubh _____

Ribí ar an dromchla _____

_____ [2]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

- 5 I bhfiosrúchán ar bhithéagsúlacht fál sceach, rinneadh sampláil chórasach (.i. sampláladh ag eatraimh rialta iad) ar dhá fhál feadh a bhfaid. Bhí an dá fhál difriúil maidir leis an dóigh a raibh siad á mbainistiú agus bhí ‘bearnaí’ i gceann amháin acu mar gheall ar easpa bainistíochta. Tugadh **A** agus **B** ar an dá fhál go toiliúil.

- (a) Cuir síos ar láthair eile mar a mbeadh sé fóirsteanach sampláil chórasach a úsáid feadh traschreasa. Mínigh cad chuige gurb í seo an teicníc is fóirsteanáí sa chás seo.

 [2]

Taispeánann an tábla thíos na torthaí a fuarthas ar na speicis phlandaí taobh istigh d’fhál **A**.

Speiceas a fuarthas	An líon de gach speiceas (n_i)	$n_i(n_i - 1)$
Dris, <i>Rubus spp.</i>	26	650
Eidhneán, <i>Hedera helix</i>	13	156
Neantóg ghreadfach, <i>Urtica dioica</i>	8	X _____
Garbhlusanna, <i>Galium aparine</i>	6	30
Peirsil bhó, <i>Anthriscus sylvestris</i>	5	20
Aiteann, <i>Ulex europaeus</i>	4	12
Ruithéal, <i>Geranium robertianum</i>	3	6
Sceach gheal, <i>Crataegus monogyna</i>	4	12
Coll, <i>Corylus avellana</i>	2	2
Seiceamóir, <i>Acer pseudoplatanus</i>	2	2
Crann silíní fiáin, <i>Prunus avium</i>	2	2
Iomlán	$N = 75$	$\sum n_i(n_i - 1)$ _____

- (b) (i) Comhlánaigh an tábla trí na luachanna **X** agus $\sum n_i(n_i - 1)$ atá ar iarraidh a ríomh. [2]

- 6 Rinneadh turgnamh lena fháil amach cén gaol atá ann idir dlús stómúil agus an ráta faoina mbíonn uisce á chailleadh ó dhuilleoga lus an chromchinn mar gheall ar thrasghalú.

Is ar dhá dromchla den duilleog a bhíonn na stómataí ar dhuilleoga lus an chromchinn.

- (a) Ghlac mac léinn cúig chuntas de stómataí in achair $2\text{ mm} \times 2\text{ mm}$ (4 mm^2) ar an dá dhromchla. Ansin ríomh sé meánlíon na stómataí in aghaidh 4 mm^2 agus, i gcás an eipideirm uachtarach, thiontaigh sé é seo ina chuntas in aghaidh cm^2 . Tá na torthaí sa tábla seo thíos.

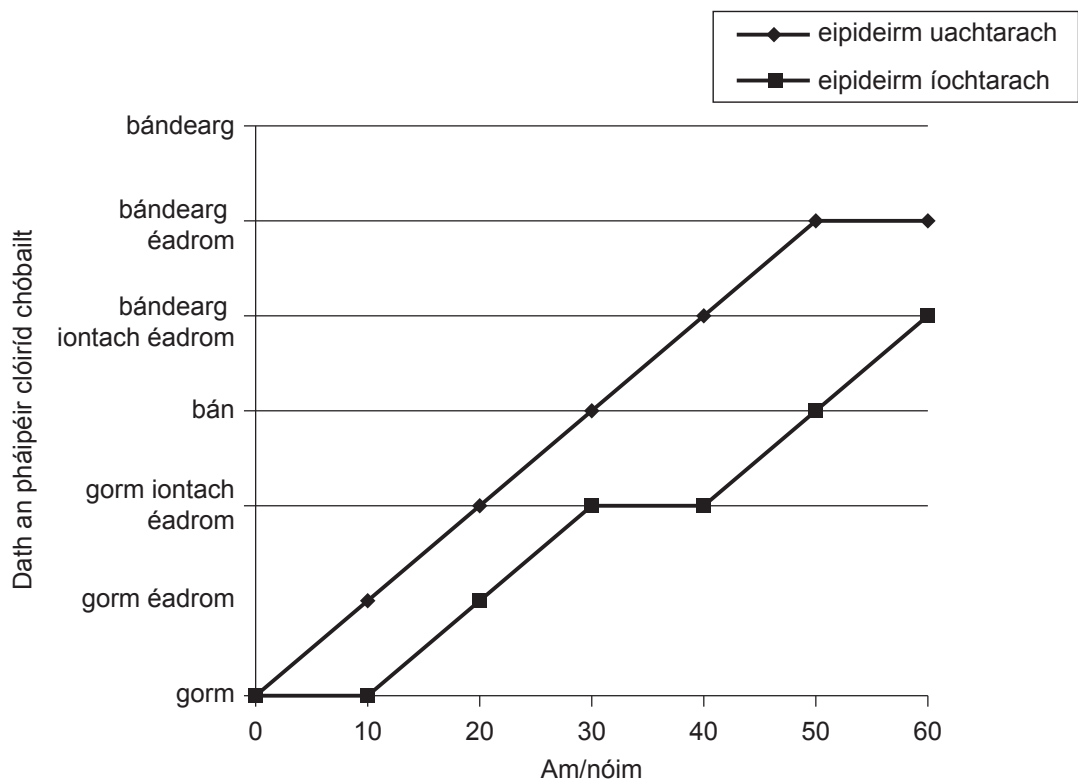
	An líon stómataí	
	Eipideirm uachtarach	Eipideirm íochtarach
Cuntais mhacasamhlaithe/ 4 mm^2	136	67
	146	81
	132	90
	154	58
Meánchuntas/ 4 mm^2	142	74
Meánchuntas/ cm^2	3550	

- (i) Comhlánaigh an tábla trí mheánluach do líon na stómataí in aghaidh cm^2 a chur isteach sa chill scáthaithe. [1]

- (ii) Déan an comhathrú atá ann taobh istigh de na macasamhluithe a mheas agus cuir síos ar iontaofacht na dtomhas.

[2]

- (b) Le meastachán a dhéanamh ar mhéid an trasghalaithe ón dá dhromchla de dhuilleog lus an chromchinn, ghreamaigh an mac léinn píosaí beaga de pháipéar clóiríd chóbailt tirim ar an eipideirm uachtarach agus an eipideirm íochtarach. Agus é ag ionsú uisce, athraíonn an dath ar an pháipéar clóiríd chóbailt ó ghorm go bán. Taispeánann an graf seo thíos na hathruithe datha thar thréimhse 60 nóiméad.

- (i) An fhaisnéis sa ghráf agus sa tábla ar an leathanach roimhe in úsáid, mínigh na hathruithe datha a thaispeántar.

[3]

- (ii) Má chlúdaítear cuid den duilleog leis an pháipéar clóiríd chóbailt, is féidir go laghdófar ar thrasghalú sa chuid sin. Luaigh fáth **amháin** atá leis seo.

[1]

- (c) Caillteanas uisce ón duilleog, mínigh an dóigh a gcuireann sé modh iompar uisce ar fáil sa phlanda iomlán.

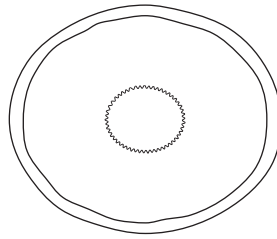
[2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

7 Seasann an léaráid thíos do thrasghearradh trí fhuileadán.

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

(a) Roghnaigh **dhá** mhír fianaise atá infheicthe sa léaráid agus a thugann le fios gur artaire é seo.

1. _____

2. _____ [2]

(b) Fíochán mín matáin atá i mballa artaire. Mínigh an ról atá le fíochán mín matáin maidir le feidhmiú artaire.

_____ [2]

(c) Déan idirdheálú idir na téarmaí “aitéiróma” agus “aitéiriscleáris” agus mínigh an dóigh a bhféadfadh siad a bheith ina gcúis le trombóis chorónach (taom croí).

_____ [5]

8 Bíonn tionchar mór ag na hathruithe i gcleachtas feirmeoireachta ar dháileadh pobail éan. Ar na mallaibh tosaíodh ar speicis chrann amhail poibleog nó saileach a chur. Fásann na crainn seo go gasta agus baintear iad i ndiaidh tamall de bhlianta le millíní adhmaid a tháirgeadh lena n-úsáid mar bhreosla. Barrscoitheadh Rothlaithe Ghearr (Short Rotation Coppicing) (SRC) a thugtar ar an chleachtas seo.

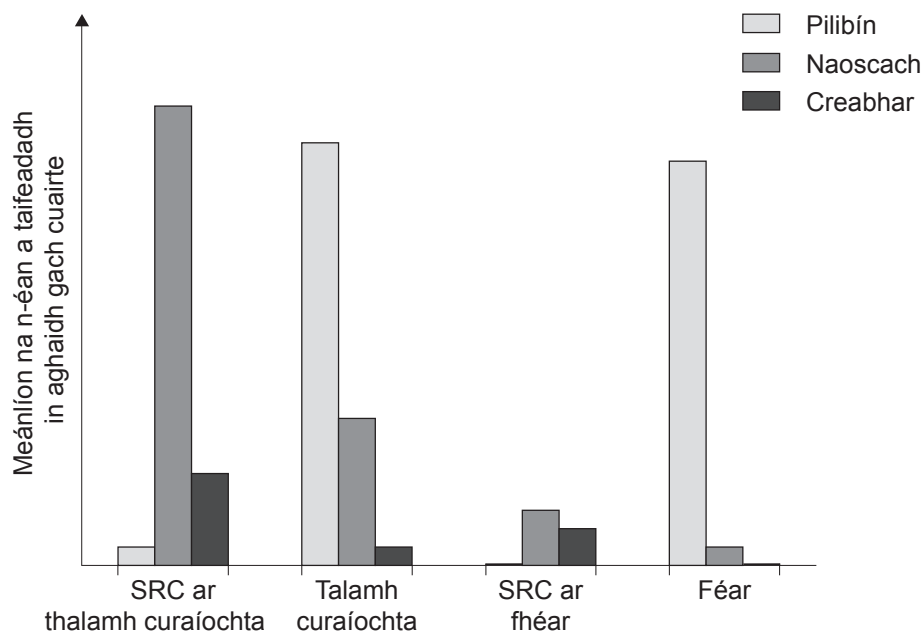
I ndiaidh roinnt blianta, fásann na crainn ina bhfáschoill dhlúth ar thalamh a bhíodh in úsáid roimhe sin le haghaidh barr (talamh curaíochta) nó mar thalamh féaraigh. Rinneadh an t-athrú seo ar úsáid talaimh go SRC a fhiosrú maidir leis na héifeachtaí a bhí ann ar 3 speiceas éan: an pilibín (*Vanellus vanellus*), an naoscach (*Gallinago gallinago*) agus an creabhar (*Scolopax rusticola*).

(a) Luaigh an t-ainm géinis don chreabhar.

[1]

(b) San fhiosrúchán ar na héifeachtaí a bhí ag athrú úsáid talaimh ar na speicis éan, thug bitheolaithe cuairt ar fheirmeacha le cuntais a ghlacadh ar gach ceann de na speicis i gceithre limistéar:

- barrscoitheadh rothlaithe ghearr (SRC) ar thalamh a bhíodh in úsáid roimhe mar thalamh curaíochta
- limistéar in aice láimhe a bhí ina thalamh curaíochta go fóill
- barrscoitheadh rothlaithe ghearr (SRC) ar thalamh a bhíodh in úsáid roimhe mar thalamh féaraigh
- limistéar in aice láimhe a bhí ina thalamh féaraigh go fóill

(i) Mínigh cad chuige ar glacadh na cuntais ar ghoirt churaíochta in aice láimhe agus ar thalamh féaraigh in aice láimhe.

[1]

(ii) An fhaisnéis sa ghraf in úsáid, luaigh

- cén ceann de na 3 speiseas éan ar fearr leis an ghnáthóg ar an talamh féaraigh agus ar an talamh curaíochta de rogha ar an ghnáthóg fáschoille atá ann mar gheall ar SRC.

- cén ceann den dá limistéar SRC (a bhíodh ina thalamh féaraigh nó curaíochta roimhe) atá ina bhuntáiste i dtaca le téarmaí bithéagsúlachta de.

 [2]

(iii) Luaigh fáth **amháin** a mbeadh athrú ar líon na speiceas éan seo mar gheall ar SRC.

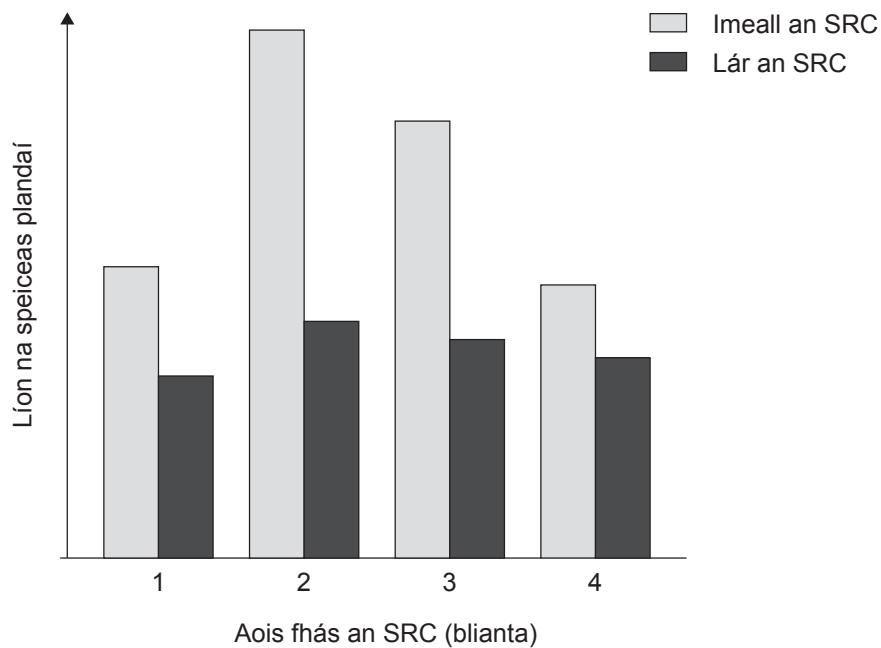
 [1]

(c) Rinne bitheolaithe fiosrúchán chomh maith ar speicis phlandaí a raibh baint acu le hurlár an SRC agus ar na hathruithe a tharla thar thréimhse ceithre bliana. Rinne siad sampláil ar phlandaí agus thaifead siad an líon acu ag imeall an SRC agus i lár an SRC.

(i) Déan cur síos ar an ghnáthamh samplála a bheadh fóirsteanach lena chinntiú go mbeadh na torthaí ionadaíoch do na speicis phlandaí sa dá réigiún.

 [2]

Sa ghraf seo thíos taispeántar na torthaí do líon na speiceas difriúil plandaí a fuarthas sna blianta i ndiaidh dóibh na crainn a chur

(ii) Treocht amháin atá follasach sa ghraf, tugann sé le fios go bhfuil níos mó plandaí ag fás ar imeall an SRC. Luaigh an dóigh a bhféadfadh **dhá** thoisc éiceolaíocha a bheith ina gcúis leis an difríocht seo.

1. _____

2. _____
 _____ [2]

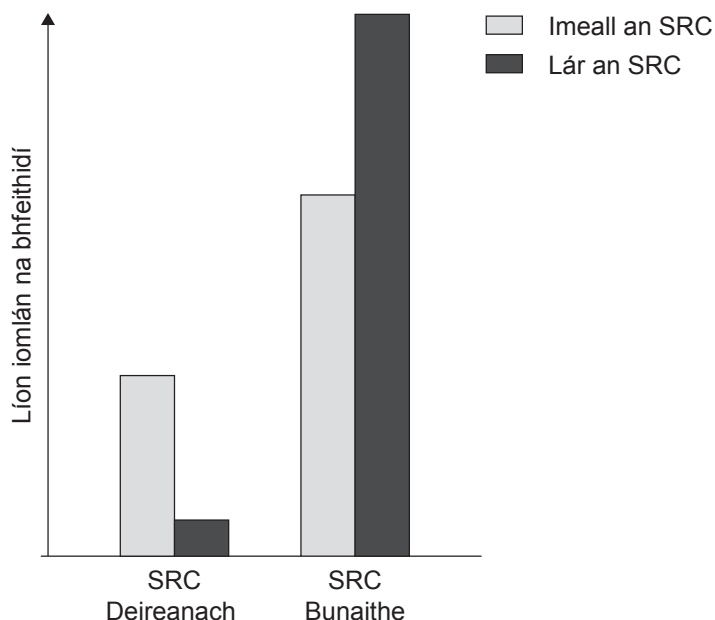
(iii) Cuir síos ar threocht **amháin** eile atá follasach sa ghraf agus luaigh míniú amháin a d'fhéadfadh a bheith air.

 _____ [2]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

(d) I staidéar eile, rinne bitheolaithe fiosrúchán ar líon na speiceas feithidí a bhí ina gcónaí i gceannbhrat na gcrann a cuireadh sa SRC. Rinne siad sampláil i roinnt SRCanna sa chéad bhliain i ndiaidh iad a chur (SRC Deireanach) agus ceann eile ceithre bliana ina dhiaidh sin (SRC Bunaithe). Díreach mar a rinneadh san fhiosrúchán ar na plandaí, rinne na bitheolaithe sampláil ag imeall an SRC agus i lár an SRC. Taispeánann an graf seo thíos líonta iomlána na bhfeithidí a fuarthas

(i) Cuir síos ar **dhá** thátal is féidir a bhaint ó na torthaí seo.

1. _____

2. _____ [2]

(ii) Luaigh dóigh **amháin** a rachadh feithidí chun tairbhe do bhitheagsúlacht SRC.

[1]

Roinn B

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

- 9 Tá 2 mharc ar a mhéad ag dul do chaighdeán na cumarsáide scríofa sa roinn seo. [2]

- (a)** Scríobh cuntas ar struchtúr haemaglóibíne agus ar an fheidhm atá léi maidir le hocsaigin á hionsú isteach sna scamhóga. [5]

- (b)** Míneigh an dóigh a mbíonn ocsaigin á soláthar do mhatán atá i mbun aclaíocht dhian. [8]

- (a) Scríobh cuntas ar struchtúr haemaglóbíne agus ar an fheidhm atá léi maidir le hocsaigin á hionsú isteach sna scamhóga.

[illegible]

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

(b) Mínigh an dóigh a mbíonn ocsaigin á soláthar do mhatán atá i mbun aclaíocht dhian.

[illegible]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

Handwriting practice lines consisting of 25 horizontal lines.

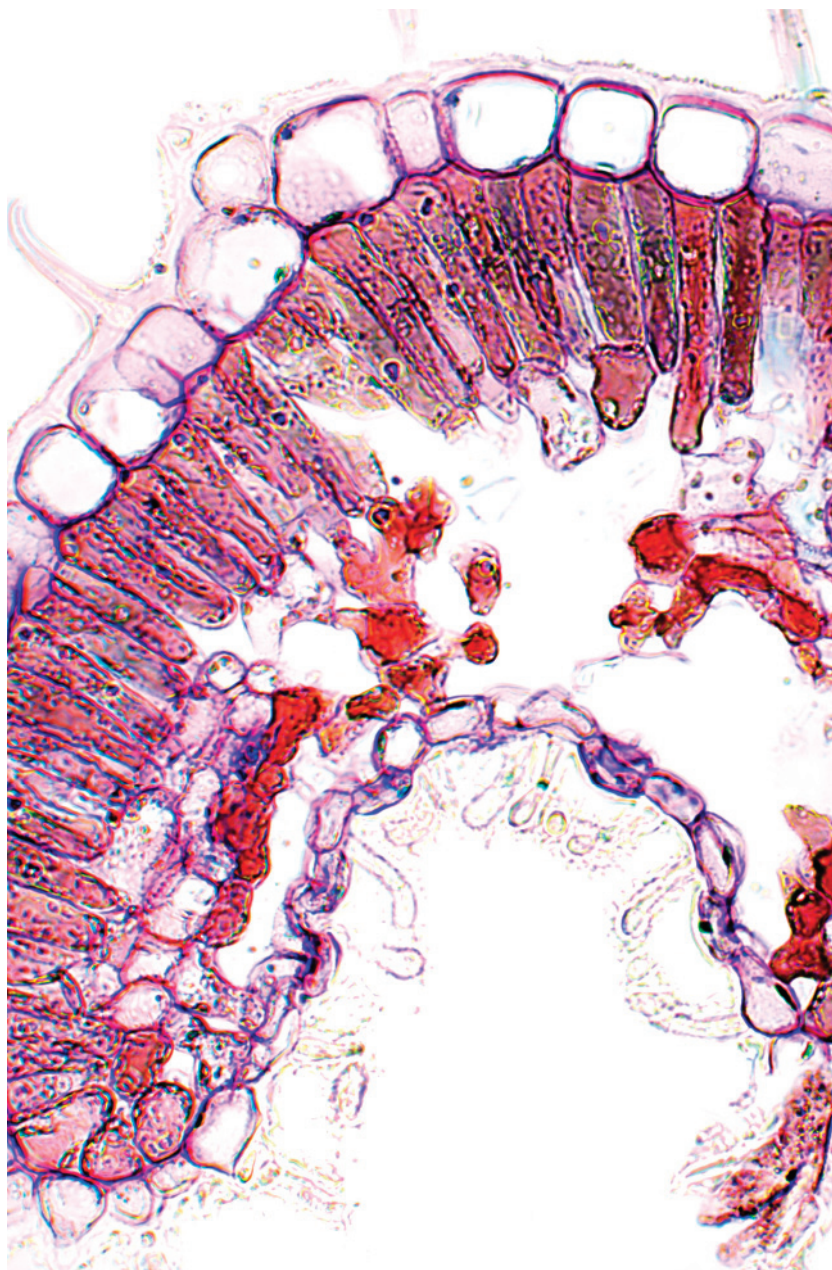
Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

SEO DEIREADH AN SCRÚDPHÁIPÉIR

Cuireadh isteach ar chead chun an t-ábhar cóipchirt uile a atáirgeadh.
I gcásanna áirithe is féidir nár éirigh le CCEA teagmháil a dhéanamh le húinéirí cóipchirt agus beidh sé sásta na hadmhálacha sin a fágadh ar lár a chur ina gceart amach anseo ach é a chur ar an eolas.

Bitheolaíocht TGO Ard-Fhotheastas (AS)
Aonad Measúnaithe AS2 ag measúnú ‘Orgánaigh agus Bithéagsúlacht’
Eanáir 2011

Grianghraf 2.4

© Dr Keith Wheeler/Science Photo Library